

Urpolan luonnonsuojelualueen käyttö- ja hoitosuunnitelma 2017-2025

Hyväksytty Mikkelin seudun ympäristölautakunnassa 8.6.2017 (§ 64)

Hyväksytty Mikkelin kaupunginhallituksessa 5.2.2018 (§ 63)

Hyväksytty 3.5.2018 Etelä-Savon Ely-keskuksen päätöksellä (ESAELY/616/2016)

Urpolan luonnonsuojelun käyttö- ja hoitosuunnitelma 2017-2025

1. Johdanto

Urpolan luonnonsuojelualue sijaitsee lähellä Mikkelin keskustaa Kattilanlahden ja Pitkäjärven välisellä alueella, muodostaen vihreän Urpolanjokilaaksoa myötäilevän keitaan Urpolan ja Kattilansillan asuinalueiden välille. Urpolanjoen luonnonsuojelualue on perustettu kahdella erillisellä Mikkelin lääninhallituksen antamalla rauhoituspäätöksellä vuosina 1981 ja 1988. Rauhoituspäätösten perusteena on ollut puoluonnon ja sitä reunustavan lehtokasvillisuuden sekä maiseman suojeleminen. Luonnonsuojelualueen läheisyydessä sijaitsee Urpolan luontokeskus, joka hyödyntää luonnonsuojelualuetta ympäristökasvatus- ja opastustoiminnassaan. Urpolan luontokeskuksen kävijämäärä on ollut viime aikoina hienoisessa nousussa siten, että kävijämäärät ovat vuosina 2015 ja 2016 olleet reilut 2700 kävijää, ja vuonna 2017 hieman yli 3000 kävijää kesän aikana. Eniten kävijöitä on yleensä toukokuussa, jolloin lukuisat päiväkotij- ja koululaisryhmät vierailevat Urpolassa. Alueen virkistyskäyttö on läheisen asutuksen vuoksi muutenkin runsasta.

Luonnonsuojelualueiden käyttöä säätelee luonnonsuojelulaki ja luonnonsuojelulakia valvovana viranomaisena toimii elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Kansallispuistolle laaditaan aina luonnonsuojelulain mukainen hoito- ja käyttösuunnitelma. Muille luonnonsuojelualueille käyttö- ja hoitosuunnitelma laaditaan tarpeen mukaan. Käyttö- ja hoitosuunnitelman laatiminen saattaa tulla kysymykseen kohteissa, joilla virkistyskäyttö on runsasta, tai jos alueella on tarpeen tehdä ennallistamistoimia suojelupäätöksen perusteena olevien luontoarvojen säilyttämiseksi. Urpolanjoen luonnonsuojelualueen käyttö- ja hoitosuunnitelma päivitetään alueelle kohdistuvan runsaan virkistyskäytön, alueen asukkaiden esittämien alueen hoitoa koskevien toiveiden ja lehtokasvillisuuden säilymistä turvaavien ennallistamistoimenpiteiden määrittämisen vuoksi.

Urpolan luonnonsuojelualueelle on aiemmin laadittu käyttö- ja hoitosuunnitelma vuosille 2005-2014, jonka Etelä-Savon ympäristökeskus hyväksyi 13.5.2005. Hoitosuunnitelma hyväksyttiin Mikkelin ympäristölautakunnassa 3.6.2004 ja Mikkelin kaupunginhallituksessa 11.10. ja 20.12.2004. Hoitosuunnitelma laadittiin tuolloinkin maanomistajan edustajan, Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen, toimesta ja käyttö- ja

hoitosuunnitelmasta pyydettiin laajasti lausuntoja ennen hyväksymismenettelyä. Vuosille 2005-2014 laaditun käyttö- ja hoitosuunnitelman keskeisenä tavoitteena oli turvata alueen luonto- ja maisema-arvojen säilyminen, hahmotella keskeiset luonnonsuojelun kehittämissälinjat sekä jakaa vastuut niin, että suojelun rauhottamismääräysten ja käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaiset toimenpiteet voidaan jatkossa tehdä kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisen ohjeiden ja päätösten mukaisesti. Vuoteen 2025 ulottuvan Urpolan luonnonsuojelun käyttö- ja hoitosuunnitelman päivittäminen aloitettiin vuonna 2015.

2. Rauhoituspäätökset ja luonnonsuojelun rajaukset

Mikkelin lääninhallitus on antanut 17.2.1981 päätöksen Urpolanjoen rauhoittamiseksi luonnonsuojelun nojalla. Päätös koskee Urpolanjoen jokiuomaa rantapenkereineen Urpolanlammen ja Ristiinantien välisellä alueella ja jokiuoman pohjoispuolella olevaa rantapengertä Urpolanlammen ja Pitkäjärven välisellä alueella. Urpolanlammen ja Pitkäjärven välisen jokiuoman eteläranta rauhoitettiin erillisillä Mikkelin lääninhallituksen antamalla rauhoituspäätöksellä 26.1.1988. Alueen rauhoittamisella on katsottu olevan huomattavaa yleistä etua.

Rauhoituspäätösten mukaan alueella on kielletty

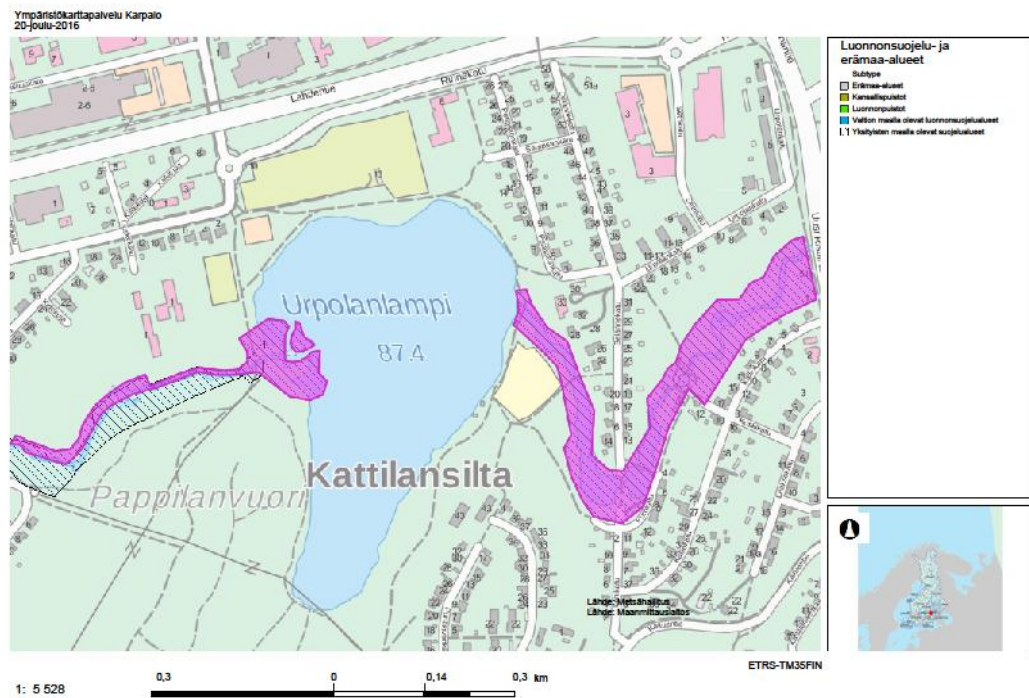
- roskaaminen,
- ojien kaivaminen, vesien perkaaminen ja patoaminen, sekä kaikenlainen muu maa- ja kallioperän vahingoittaminen ja sen aineiden ottaminen,
- metsänkaato,
- rakennusten, laitteiden ja teiden rakentaminen,
- samoin kaikenlainen muu toiminta, joka saattaa muuttaa alueen maisemakuvaa tai vaikuttaa epäedullisesti kasvillisuuden tai eläimistön säilymiseen.

Edellä olevien säännösten estämättä alueella saadaan ylläpitää ja kunnostaa siellä olevia johtoja ja laitteita, polkuja ja kevyen liikenteen väyliä sekä rakentaa biologian opetusta varten tarvittavia luontopolkuja ja kalanviljelylaitoksen toiminnan edellyttämiä rakennuksia ja laitteita.

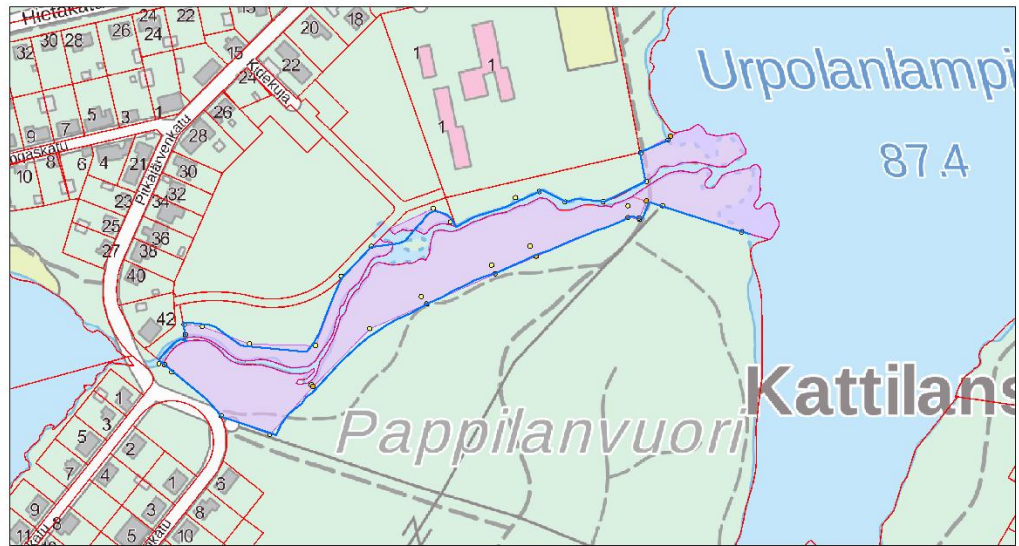
Urpolan luonnonsuojelun rajaukset on esitetty kuvassa 1 olevassa kartassa. Rajaukset tarkastettiin syksyllä 2016. Samalla maastoon asennettiin uusia luonnonsuojelun merkkipaaluja hävinneiden tilalle ja sijoitettiin kokonaan uusia merkkipaaluja alueille, joissa luonnonsuojelun rajan sijainnista on ollut epäselvyyttä.

Taulukko 1. Perustiedot Urpolan luonnonsuojelualueesta.

LS-alueen nimi	Koodi ympäristöhallinnon tietojärjestelmässä	Rauhoituspäivämäärä	Rauhoituksen hakija
Urpolanjokilaakson luonnonsuojelualue 1	YSA062037	17.2.1981	Mikkelin kaupunki
Urpolanjokilaakson luonnonsuojelualue 2	YSA062750	26.1.1988	Mikkelin kaupunki

Kuva 1. Urpolan luonnonsuojelualueen rajausta ympäristöhallinnon karttajärjestelmässä (Karpalo). (Luonnonsuojelualue 1 = pinkki rajausta, luonnonsuojelualue 2 = sininen rasterikuviointi)

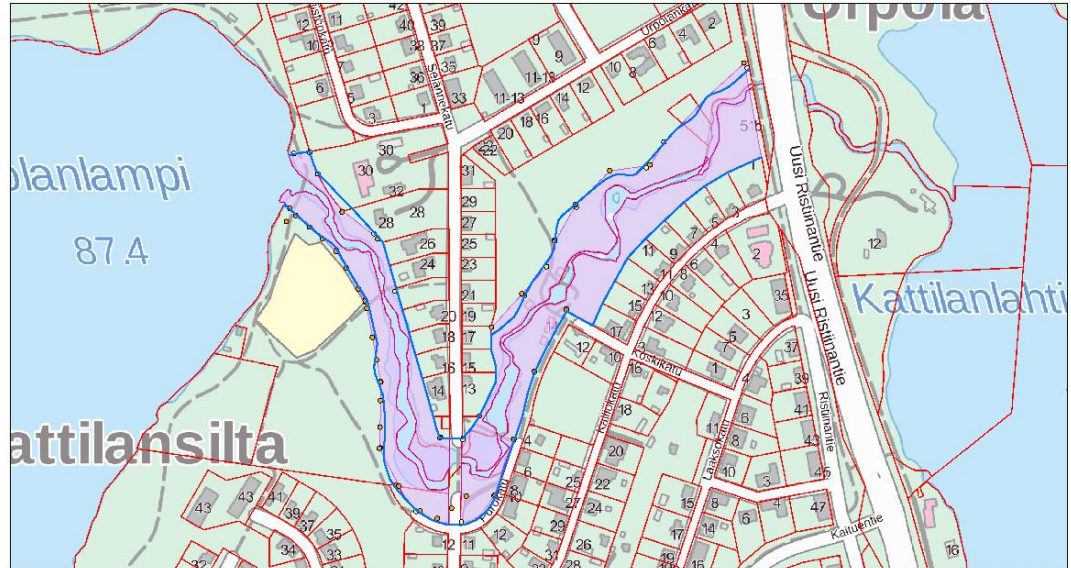
Etelä-Savon ELY ympäristö ja luonnonvarat/ 12.12.2016

Urpolan Isalueen länsiosa, tark.rajaus 12.12.2016 (kartta 6)

- Urpolan Isalue viiva-päättökartat
- Paalujen uudet paikat kaupmittaus_2016
- LsPaalut_ELYn mittaus_2004
- Tarkistettu_rajaus_joulukuun2016
- INSPIRE IKINTEISTO.GEO.Kiinteistöalue

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN 0 0,025 0,05 0,1 0,15 0,2 Kilometriä

Kuva 2. Luonnonsuojelualan länsiosa, rajausten tarkistaminen vuonna 2016 (kartta: Jukka Välijoki).

Etelä-Savon ELY ympäristö ja luonnonvarat/ 12.12.2016

Urpolan Isalueen itäosa, tark.rajaus 12.12.2016 (kartta2)

- Urpolan Isalue viiva-päättökartat
- Paalujen uudet paikat kaupmittaus_2016
- LsPaalut_ELYn mittaus_2004
- Tarkistettu_rajaus_joulukuun2016
- INSPIRE IKINTEISTO.GEO.Kiinteistöalue

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN 0 0,03 0,06 0,12 0,18 0,24 Kilometriä

Kuva 3. Luonnonsuojelualan itäosa, rajausten tarkistaminen vuonna 2016 (kartta: Jukka Välijoki).

3. Urpolan luonnonsuojelun käyttö- ja hoitosuunnitelman päivittäminen

2.2 Tavoitteet

Urpolan luonnonsuojelun käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteet ovat:

1. Täsmentää luonnonsuojelun suojelullisia tavoitteita ja rauhoitusmääräyksiä siten, että keskeisten suojelun taustalla olevien luonto- ja maisema-arvojen säilyminen voidaan turvata.
2. Määrittää ne luonnonsuojelun osat, joiden hoidossa kulttuurileimaisuus otetaan huomioon, sekä määrittää se hoidon taso, jota kulttuurileimaisuudella alueilla voidaan toteuttaa luontoarvoja vaarantamatta.
3. Määrittää luonnonsuojelun täysin luonnontilaisena säilytettävät osat sekä osat, joille kohdistetaan ennallistavia toimia lehtokasvillisuuden säilymistä turvaamiseksi, sekä määrittää käytettävät ennallistamistoimet.
4. Määrittää luonnonsuojelun suojavyöhykkeen, jonka sisällä kasvillisuus tulee säilyttää luonnontilaisena.
5. Jakaa ohjausvastuut niin, että käyttö- ja hoitosuunnitelman tarkoittamista pienimuotoisista toimenpiteistä roskaa ja kariketta patoavien puiden poisto jokiuomasta ja vieraslajien poisto luonnonsuojelun alueelta voidaan tehdä Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen ohjeiden ja päätösten mukaisesti.
6. Ylläpitää ja kehittää Urpolan luontokeskuksen toimintaa osana Urpolan luonnonsuojelun käyttö- ja hoitosuunnitelman toteuttamista.

OHJAUSVASTUUT

Yksittäisten turvallisuutta vaarantavien puiden poisto kulkuväylien läheisyydestä luonnonsuojelun alueella voidaan tehdä Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen ohjeiden ja päätösten mukaisesti kuitenkin niin, että poistosta on tehtävä ilmoitus luonnonsuojelulakia valvovalle viranomaiselle 2 viikkoa ennen toimenpidettä. Kulkuväylällä tarkoitetaan käyttö- ja hoitosuunnitelman liitekartalla 4 esitettyä luontopolkua, kevyen liikenteen väyliä ja ulkoilupolkua.

Käyttö- ja hoitosuunnitelmassa esitettyjä hoidettavia tai ennallistettavia alueita koskevista toimenpidesuunnitelmista on pyydettävä lausunto luonnonsuojelulakia valvovalta viranomaiselta ennen hoitotoimiin ryhtymistä.

2.2 Kuulemis- ja hyväksymismenettely

Yksityisten omistamien luonnonsuojelualueiden hoidon ja käytön suunnittelua tehdään maanomistajien, ELY-keskuksen ja Metsähallituksen yhteistyönä. Alueen käyttäjiä kuullaan suunnitelmien valmistelussa. Urpolanjoen luonnonsuojelualan käyttö- ja hoitosuunnitelman päivittäminen aloitettiin Mikkelin kaupungin, Etelä-Savon Ely-keskuksen ja Metsähallituksen edustajien yhteisessä palaverissa 11.4.2015. Palaveriin liittyi maastokäynti Urpolanjoen ls-alueella. Ympäristöpalvelujen edustaja oli kuuntelemassa / keskustelemassa asukkaiden näkemyksistä Urpolan luonnonsuojelualan hoidosta Urpolaseuran järjestämällä kyläpäivillä Urpolassa 7.5.2015. Lisäksi Ympäristöpalvelujen, Ely-keskuksen ja Metsähallituksen edustajat tekivät alueelle maastokatselmuksen 10.11.2015 yhdessä asukkaiden edustajien kanssa. Katselmuksella kierrettiin keskeisimmät virkistyskäytön kohteena olevat alueet, ja osapuolet vaihtoivat näkemyksiään alueen hoidon tasosta. Asukkaiden toiveet alueen hoidon tason kohentamisesta kohdistuivat erityisesti Urpolan aarimaan ja Selännekadun päässä olevan kevyen liikenteen sillan ympäristöön ja aarimaan ja ls-alueen väliselle alueelle.

Luonnos Urpolan luonnonsuojelualan käyttö- ja hoitosuunnitelmasta käsiteltiin Mikkelin seudun ympäristölautakunnassa 15.6.2016 (§ 55), minkä jälkeen luonnos asetettiin julkisesti nähtäville. Luonnos oli nähtävillä 20.6.-31.8.2016 välisen ajan. Luonnoksesta pyydettiin ja saatiin lausunnot Etelä-Savon Ely-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat vastuualueelta, Suur-Savon luonnonsuojeluyhdistykseltä, Urpola-seuralta ja Metsähallitukselta. Mikkelin kaupungin metsätoimen ja kaupunkiympäristöyksikön kanssa järjestettiin palaveri, jossa keskusteltiin käyttö- ja hoitosuunnitelman luonnoksesta ja käytiin läpi luonnoksessa esitettyjen hoidettavien alueiden rajaukset ja hoitotoimenpiteet. Päivitetty käyttö- ja hoitosuunnitelma on hyväksytty Mikkelin seudun ympäristölautakunnassa 8.6.2017 (§ 64) ja esitetään tämän jälkeen hyväksyttäväksi Etelä-Savon ely-keskukselle.

4. Urpolan luonnonsuojelualan erityispiirteet

4.1 Yleistä

Urpolan luonnonsuojelualan luontoarvoja on luonnehdittu monipuolisiksi mutta ei poikkeukselliseksi. Puronvarsilehto sinällään on arvokas lehtokasvillisuuden ja lehtokasvillisuudesta riippuvaisten eliölajien elinympäristö. Lehtometsien määrä Suomessa on vähentynyt ja jäljellä olevia lehtoja on pyritty suojelemaan mm. lehtojensuojeluohjelmalla, METSO-ohjelmalla ja huomioimalla

lehdot metsälaissa erityisen tärkeinä elinympäristöinä. METSO-ohjelman tavoitteena on lisätä metsien monimuotoisuutta suojelemalla luonnonarvoiltaan monipuolisia ja eliölajien elinympäristöinä erityisen arvokkaita metsäluonnon kohteita. Urpolanjoki puolestaan on arvokas taimenen lisääntymisjoki, jolle joenvarren rehevällä kasvillisuudella on oma merkityksensä.

Kattava kasvillisuus- ja linnustoselvitys alueelta on tehty viimeksi vuonna 2006. Alueella tavataan monia harvinaistuneita lehtojen kasvilajeja sekä vähälukuisina esiintyviä lintulajeja. Urpolanjokilaaksossa on havaittu myös luontodirektiivin liitteen IV (a) lajeja. Geologisena muodostuma Urpolanjokilaakso myllyltä Ristiinantiehen saakka on maisemallisesti omalaatuinen jääkauden aikana syntynyt kanjoni.

4.2 Kasvillisuus

Vuoden 1988 rauhoitus päätöksessä on esitetty yleiskuvaus Urpolan jokilaakson kasvillisuudesta. Kuvauksessa mainitaan tavanomaisia kulttuurivaikutteisen lehtomaisen metsän kasvilajeja. Vuonna 2006 tehdyssä kasvillisuus- ja linnustoselvityksessä luonnonsuojelualueen länsiosan (Urpolanlampi-Pitkäjärvi välinen alue) kasvillisuutta kuvataan pääosin käenkaali-oravanmarjatyyppin lehdoksi ja paikoin saniaislehdoksi ja lehtokorveksi. Puusto on varttuvaa koivu-, tervaleppä- ja harmaaleppäsekametsää, jossa kuusen määrä vaihtelee. Urpolanlammen ja Ristiinantien välisellä alueella on enemmän kulttuurivaikutusta koska luonnonsuojelualue rajoittuu pihapiireihin ja viljelypalsta-alueeseen. Puustossa valtalajina ovat harmaaleppä, koivu ja tuomi. Oman leimansa alueelle antavat muutama järeä mänty. Joenrannan kasvillisuus on pääosin suurruoholehtoa tai saniaislehtoa, joenrannasta ylöspäin mentäessä joko tuoretta lehtoa tai käenkaali-mustikkatyyppin tuoretta kangasta.

Kuva 4. Urpolan luonnonsuojelualueen metsät edustavat suurelta osin tuoretta lehtoa ja käenkaali-mustikkatyypin tuoretta kangasta.

4.3 Eläimistö

Urpolanjokilaaksossa on havaittu useita luontodirektiivin liitteen IV (a) eläinlajeja. Näitä ovat lepakot, liito-orava ja saukko. Liitteen IV (a) eläinlajeja koskevat Euroopan yhteisön luontodirektiivin lajisuojelun erityissäädökset. Nämä säädökset on pantu täytäntöön luonnonsuojelulain 49 §:ssä, jonka mukaan luontodirektiivin liitteessä IV(a) tarkoitettujen eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty.

Kattavampi linnustoselvitys Urpolan luonnonsuojelualueelta on tehty vuonna 2006. Alueen linnusto on tyypillistä sekametsien ja lehtimetsien lajistoa. Lisäksi lajistoon kuuluu muutamia lähijärvien vesilintulajeja. Huomionarvoisia selvityksessä havaittuja lintuja olivat rantalehtojen ja rehevien lehtimetsien vähälukuinen mustapääkerttu sekä vaarantuneeksi luokiteltu pikkutikka. Yölaulajista alueella on tavattu viitakerttunen ja satakieli. Urpolanjoessa talvehtii koskikara, joka tarvitsee talvella joessa rauhallisia ruokailualueita.

Linnustoselvitykseen on lisätty suositus pikkutikan elinolosuhteiden turvaamisesta: Pieni ja hentonokkainen pikkutikka tarvitsee pesimäpiirissään lahopökölöitä ruoan etsimiseen ja pesäkolon kovertamiseen, joten pikkutikan säilyminen Urpolanjokilaaksossa edellyttää lahoppuujatkumon säilyttämistä.

4.4 Kalasto ja jokiluonto

Urpolanjoella on tehty sähkökoekalastuksia neljällä koealalla vuosina 2000-2007. Paras koeala oli noin 50 m myllypadosta alavirtaan. Vuonna 2007 tältä koealalta saatiin 8 taimenta ja 4 rapua ja vuonna 2002 peräti 25 taimenta ja 11 rapua koko pyynnin tuloksena. Samalla alueella on nähty 10-20 cm mittaisia taimenia, viimeksi syksyllä 2014. Vuonna 2013 käynnistyneessä kaupunkikalastushankkeessa arvioitiin, että Urpolanjoki on hankkeessa kartoitetuista Saimaaseen laskevista uomista vedenlaadultaan virtakutuisten kalojen kannalta paras. Valitettavasti joulukuussa 2015 tapahtuneen putkirikon seurauksena parhaalle poikastuotantoalueelle alueelle valui runsaasti rinteestä irronneita maa-aineksia, jotka todennäköisesti hautasi alleen syksyllä kutuneen taimenen kudun.

Urpolanjoesta on tutkittu myös pohjaelämistöä, jolla on tärkeä merkitys mm. taimenen ravintona. Syksyllä 2014 suoritetussa pohjaeläintutkimuksessa ei löytynyt uhanalaisia selkärangattomia. On kuitenkin mahdollista, että EU:n luontodirektiivin liitteen IV(a) laji kirjojokikorento (*O. cecilia*) esiintyisi Urpolanjoella. Kirjojokikorentoa on tavattu Hanhijoessa, Rokkalanjoessa ja Sirkkapurossa mutta vain Rokkalanjoesta on havaintoja kirjojokikorenon toukista.

Urpolanjoessa tavattavat jokirapu ja taimen viihtyvät parhaiten viileässä ja happirikkaassa vedessä, jossa on näiden edellytysten lisäksi tarjolla riittävästi suojapaikkoja. Karkean ja runsaasti rakoja sisältävän kivikon ohella koskimaiselle alueelle kaatuneet puut tarjoavat parhaimmillaan näitä suojapaikkoja, ja suuremmat koskipuut lisäksi padottavat vettä mahdollistaen suurempikokoisille kaloille riittävää vesisyvyyttä, jota Urpolanjoen kaltaisessa pienjoessa muuten on niukasti tarjolla. Pohjois-Amerikassa ja Skandinavian maissa tehtyjen tutkimusten mukaan lehtikarikkeen kertymisen estämisen on todettu voimakkaasti heikentävän koko jokieliöstön tuotantoa hajottajista petoihin. Virtavesikalojen ravinnosta Urpolanjoen kaltaisissa pienvirroista yli 90 % on peräisin joen pohjaeliöstöstä sekä rantapuista kesäisin tippuvista hyönteisistä; ensiksi mainituista karkeasti ottaen yli puolet elävät jokeen syksyisin kulkeutuvan lehtikarikkeen ja sen prosessoitumistuotteiden varassa. Joen rantametsillä on näin ollen elintärkeä merkitys taimenille, muille virtavesikaloille, ravuille ja niiden ravintoeläimille. Lisäksi isokokoinen puusto viilentää haitallisen korkeita kesälämpötiloja ja tarjoaa jokeen päätyvän karikkeen muodossa ravinnon koko ekosysteemille. Taimenille haitallisen korkeita lämpötiloja ovat kaikki yli 20 asteen lämpötilat.

Kuva 5. Urpolanjoen vedenlaatu on virtakutuiselle taimenelle riittävän hyvä.

4.5 Alueen geologia

Jokilaakson alueella pohjamooreni on jääkauden sulamisvaiheessa peittynyt paksulta hietaan. Pitkäjärvi ja Urpolanlampi muotoutuivat jääkauden jälkeisen jääjärven pienentyessä maan kohoamisen ja todennäköisesti myös virtaamien takia. Maaston laskeutuminen Saimaan suuntaan sai aikaan laskujoen Pitkäjärvestä Urpolanlampeen ja Urpolanlammesta Saimaaseen. Korkeuserot ovat olleet sen verran suuret ja hietaa niin helppo kuluttaa, että joki on alkuvaiheessa uurtanut itselleen kurumaista laaksoa vauhdilla. Tätä nykyä näkyvillä on myös pohjamoorenikiviä, eikä kulutus enää ole niin nopeaa. Joessa kuitenkin näkyy selvästi sen ulkoreunalta kuluttava, sisäreunaan kasaava ja lopulta oikaiseva luonne.

4.6 Urpolan luonnonsuojelualueen merkitys osana kaupungin viheralueverkostoa

Mikkelin kantakaupungin osayleiskaavatyötä varten Mikkelin tilasi vuonna 2014 erillisen selvityksen kaupungin ekosysteemipalveluista (selvityksen tekijänä toimi Sito Oy). Ekosysteemipalveluilla tarkoitetaan erilaisia luonnon prosessien tarkoittamia hyötyjä. Raportissa on kuvattu kantakaupungin viherrakenne ja tärkeät ekologiset yhteydet. Ekologiset yhteydet muodostavat yhdessä luonnon ydinalueiden kanssa ekologisen verkoston, joka edistää luonnon monimuotoisuutta, ylläpitää ekosysteemien toimintaa ja on tärkeä erityisesti Suomen alkuperäisille metsäisissä elinympäristöissä viihtyville lajeille. Urpolan

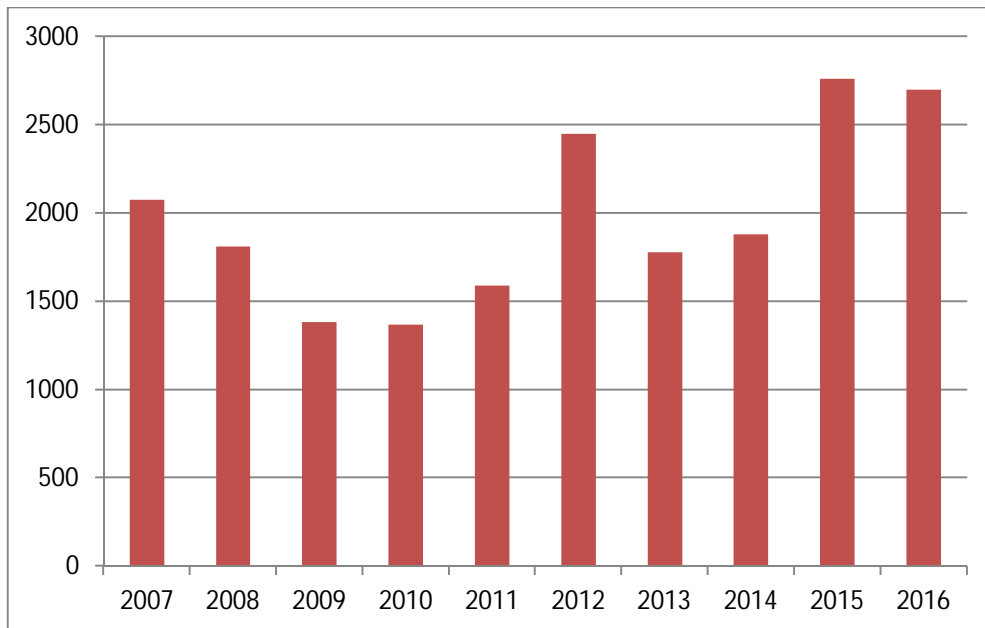
luonnonsuojelualue muodostaa tärkeän ekologisen yhteyden ja samalla liito-oravan elinalueiden välisen yhteyden Kaihunlahden ja Urpolan ja Karilan metsien välille.

4.7 Urpolan luontokeskus

Urpolan luontokeskus on perustettu vuonna 1991. Luontokeskukseen kootaan vuosittain vaihtuva luontoaiheinen näyttely, joka on yleisölle avoinna toukokuun alusta elokuun loppuun. Luontokeskuksen sijainti Urpolan luonnonsuojelualueen vieressä mahdollistaa opastetut retket luonnonsuojelualueelle Urpolan luontokeskuksen näyttelyyn tutustumisen yhteydessä. Luontokeskus on vakiinnuttanut asemansa mikkeliäisten koulujen ja päiväkotien retkikohteena etenkin keväisin. Kävijöistä suurin osa on erityisesti keväällä vierailevia päiväkoti- ja koululaisryhmiä. Kesäisin Urpolan luontokeskuksessa pidetään luontokerhoa 1-2 iltapäivänä viikossa. Lisäksi Urpolan luontokeskus toimii myös muiden tapahtumanjärjestäjien tapahtumapaikkana.

Kuva 6. Urpolan luontokeskus on ikkuna luontoon ja Urpolanjoen luonnonsuojelualueelle.

Kuva 7. Urpolan luontokeskuksen kävijämäärät vuosina 2007-2016. Vuonna 2017 kävijämäärä oli 3196.

5. Urpolan luonnonsuojelualan käyttö- ja hoitosuunnitelma vuosille 2017-2025

5.1 Luonnonsuojelualan hoidon yleiset periaatteet

Urpolan luonnonsuojelualan hoidon tavoitteena on turvata ne alueen ominaispiirteet, jotka ovat olleet luonnonsuojelualan perustamisen perusteina. Keskeisiä perusteita luonnonsuojelualan perustamiselle ovat olleet lehtomainen kasvillisuus ja puoluonto. Nyt päivitetävässä hoitosuunnitelmassa pääpaino on sellaisissa toimissa, joiden avulla voidaan turvata puronvarren lehtomaisen kasvillisuuden ja ehjän maisemakuvan säilyminen. Lisäksi hoito- ja käyttösuunnitelmassa huomioidaan alueen virkistyskäytön ja luonnonsuojelun yhteensovittaminen.

Urpolan luonnonsuojelualan käyttö- ja hoitosuunnitelma laaditaan vuosille 2017-2025. Yksityiskohtainen hoitosuunnitelma laaditaan kartassa erikseen määritellyille alueille (liitteet 2 ja 3), muilta osin noudatetaan luonnonsuojelualan hoidon yleisiä periaatteita. Muille kuin tässä käyttö- ja hoitosuunnitelmassa erikseen määritellyille alueille ei kohdisteta mitään hoitotoimia lukuun ottamatta kulkuväyliä ja jokiuomaa, joiden osalta vähäiset avoimia kulkuväyliä ja vesiuomaa ylläpitävät hoitotoimet ovat mahdollisia.

5.2 Käyttö- ja hoitosuunnitelmassa määritellyt alueet ja suojavyöhyke

Hoidon tavoitteet ja alueelle kohdistettavat hoitotoimet on määritelty eri tavoin luonnonmukaisesti hoidettaville alueille, kulttuurivaikutteisille alueille ja jokiuomalle. Luonnonsuojelun välittömässä läheisyydessä olevilla alueille on vaikutusta luonnonsuojelun alueeseen. Tällaisista luonnonsuojelun alueeseen liittyvistä mutta ls-alueen ulkopuolella olevista alueilta on erikseen nostettu esille muutamia niittykohteita, joille on olemassa erillinen kaupunkiympäristöyksikössä laadittu hoitosuunnitelma. Näitä niittykohteita tulee hoitaa siten, että ne tukevat luonnonsuojelun luontoarvojen ja luonnon monimuotoisuuden säilymistä alueella. Tarvittaessa hoitotoimia tulee tehostaa. Kohteiden sijainti on kuvattu käyttö- ja hoitosuunnitelman liitteenä 2 olevassa kartassa.

Luonnonsuojelun alue sisältää kapean kaistaleen Urpolanjoen ranta-alueita. Tämän vuoksi kaikilla toimilla, joita tehdään luonnonsuojelun rajan tuntumassa, on vaikutusta myös luonnonsuojelun kasvillisuuteen ja pienilmastoon. Maaperän muokkaus ja kasvillisuuden poisto ls-alueen rajan välittömässä läheisyydessä luovat väylän vieraslajien (esim. jättipalsami ja isokierto) leviämiseksi luonnonsuojelun alueelle kuten on tapahtunut Urpolan aarimaan kohdalla. Samoin varjostavan puuston poisto ls-alueen rajan tuntumassa vaikuttaa valaistusolosuhteisiin myös luonnonsuojelun alueella ja muuttaa alueen pienilmastoa. Tämän vuoksi luonnonsuojelun alueelle on tarpeen määritellä suoja-alue, jonka sisäpuolella kasvillisuutta ja maaperää muuttavia toimia ei saa tehdä ilman erillistä lupaa. Luvan myöntää Mikkelin seudun ympäristöpalvelut. Suojavyöhyke ei koske omakotikiinteistöjen tontteja eikä Urpolan kartanon ja luontokeskuksen kohdalla joen pohjoisrannalla sijaitsevia kulttuurivaikutteisia alueita.

LUONNONSUOJELUN SUOJA-ALUE

Luonnonsuojelun suoja-alue on 10 metriä. 10 metriä lähempänä luonnonsuojelun rajaa ei saa tehdä kasvillisuuden raivausta eikä maaperän muokkausta ilman erillistä lupaa. Suoja-alue ei koske kulttuurivaikutteisia alueita.

5.3 Luonnonsuojelualan kulkuväylät ja rakenteet

Luonnonsuojelualueella ylläpidettävät kulkuväylät ja rakenteet on kuvattu kattavasti vuonna 2005 hyväksytyssä Urpolan käyttö- ja hoitosuunnitelmassa. Näiden osalta ei ole tapahtunut muutosta. Kulkuväylät pidetään avoimina, ja kulkuväylien läheisyydessä olevat turvallisuusriskin muodostavat kaatumisvaarassa olevat puut voidaan kaataa. Pääsääntöisesti kaadetut puut, erityisesti lehtipuut, jätetään lahoppuiksi luonnonsuojelualueelle ja maisemoidaan siten, että sahattuja pölkkyjä ja risukasoja ei jätetä polun välittömään läheisyyteen. Koska puusto on lehtipuuvältaista ja osittain huonokuntoista, on oletettavaa, että runsaslumisten talvien ja myrskyjen jälkeen kulkuväyliltä ja niiden välittömästä läheisyydestä joudutaan raivaamaan ajoittain useampiakin runkoja. Luonnonsuojelualue on paikoin hyvin kapea, joten suuremmalle määrälle sahattuja runkopölkkyjä ja risuja ei aina löydy luontevaa maisemointipaikkaa (kuva 8). Tällaisissa tapauksissa voidaan poistettavaa puuta ja risuja myös kuljettaa pois ls-alueelta. Asiasta on sovittava aina erikseen Mikkelin seudun ympäristöpalveluiden kanssa.

Kuva 8. Paikoin polkujen reunoille on kasaantunut paljon risuja, kun polulle kaatuneita puita on poistettu eikä risuja ole kuljetettu alueelta pois. Näkymä Purokadun kohdalta myllyn suuntaan kulkevan polun varresta.

Luonnonsuojelualueella ylläpidettäviin rakenteisiin ei ole tullut muutoksia aiempaan käyttö- ja hoitosuunnitelmaan nähden. Rakenteet (sillat, alueen opastaulut) on uusittu vuonna 2005. Rikkoutuneita rakenteita korjataan

tarvittaessa. Nuotiopaikan rakenteet on uusittu vuonna 2016 ja luontopolun luontotaulut ja opasteet toukokuussa 2017.

Kuva 9. Luontopolun rakenteisiin kuuluu mm. siltoja ja opastetauluja.

Kuva 10. Nuotiopaikan rakenteet on uusittu vuonna 2016.

Kuva 11. Luontopolun opastetaulut on uusittu vuonna 2017. Taulut on kuvittanut Marjaana Kovanen.

Luonnonsuojelualueella olevien ja luonnonsuojelualan reitistöön liittyvien rakenteiden sijainti on esitetty liitteenä 4 olevassa kartassa. Aarimaalle menevä kevyenliikenteen silta on erittäin huonossa kunnossa ja pikaisessa uusimistarpeessa. Silta ei kuulu Is-alueen rakenteisiin vaan on osa kaupungin teknisen toimen ylläpitämää kevyenliikenteen verkostoa. Urpolanlammen ja Pitkäjärven välisellä alueella joen yli on rakennettu Mikael-koulun kohdalla kevytrakenteinen puusilta. Tämä puusilta ei myöskään kuulu luonnonsuojelualueella Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen toimesta ylläpidettäviin kohteisiin.

Taulukko 2. Luonnonsuojelualueella ylläpidettävät rakenteet ja ylläpidon vastuutaho.

Rakenteen numero liitteen 4 kartassa	Rakenteen kuvaus	Ylläpidon vastuu
1	Lämpökanaalin silta	Tekninen toimi
2	Myllysilta	Ympäristöpalvelut
3	Nuotiopaikka	Ympäristöpalvelut
4	Silta	Ympäristöpalvelut
5	Silta	Ympäristöpalvelut
6	Silta	Ympäristöpalvelut
7	Lähteen rakenteet	Ympäristöpalvelut

5.5 Luonnonsuojelualueeseen rajautuvat tontit

Luonnonsuojelualueeseen rajautuu lukuisia tontteja. Suurin osa suoraan luonnonsuojelualueeseen rajautuvista tonteista sijaitsee Kalliokadulla ja Selännekadulla. Osalla tonteista on rakennelmia, jotka on sijoitettu kokonaan tai osittain luonnonsuojelualueen puolelle. Yleisimmin rakennelmat ovat Urpolanjokeen rakennettuja kevyitä laitureita. Suurin osa tonteille rakennetuista ja Is-alueen puolelle ulottuvista rakennelmista on sijainnut alueella kauan, mahdollisesti jo ennen Is-alueen perustamista. Olemassa olevia rakennelmia, esim. laitureita ei tarvitse poistaa mutta uusia ei saa rakentaa eikä olemassa olevia rakennelmia saa laajentaa.

Omatoimisesti luonnonsuojelualueella ei saa tehdä raivauksia oman tontin kohdalla eikä kasvillisuutta saa poistaa tai muuten vaurioittaa. Myöskään puutarhajätettä ei saa viedä luonnonsuojelualueen puolelle eikä muutoinkaan kaupungin yleisille alueille. Mikäli luonnonsuojelualueen puolella on puu tai puita, jotka koetaan olevan turvallisuusuhka tontilla oleskelulle, tulee menettelytavoista sopia luonnonsuojelualuetta valvovan viranomaisen kanssa. Omatoimisesti esim. osittain kaatunutta puuta ei saa poistaa. Luonnonsuojelualue on paikoin hyvin kapea ja tonttien raivaaminen puuttomaksi luonnonsuojelualueen rajaan saakka estää rehevälle joenvarsilehdolle tyypillisen pienilmaston muodostumisen. Erityisesti luonnonsuojelualueen kapeimmilla kohdilla olisi tärkeää jättää luonnonsuojelualueen rajan tuntumaan (Is-alueen ulkopuolelle) puustoa ja tiheämmän kasvillisuuden vyöhyke myös omakotitalotonteille, jotta

varjostavia puita ja pensaita vaativa joenvarren pienilmasto säilyisi. Luonnonsuojelualan suoja-alue (10 m) ei kuitenkaan tiukasti sovelleta tontteihin, jotka rajautuvat luonnonsuojelualueeseen.

Kuva 12. Luonnonsuojelualueeseen rajautuu useita omakotitalotontteja. Paikoin tonteille tehdyt rakennelmat ulottuvat luonnonsuojelualan puolelle. Samoin useilta tonteilta on tehty Urpolanjoen rantaan laituri.

Kuva 13. Monin paikoin omakotitalojen tontit ulottuvat luonnonsuojelualan rajaan asti.

5.6 Vieraslajien torjunta

Koko Urpolanjoen alue on ollut kauan ihmistoiminnan vaikutuksen piirissä, mikä näkyy alueen kasvillisuudessa. Erityisesti Urpolan kartanon pihamaalle istutettuja pensaita on levinnyt luonnonsuojelualueelle. Runsaimmin pihapiirin pensaita onkin juuri Urpolan kartanon kohdalla luonnonsuojelualueen molemmilla rannoilla (Kuvat 14 ja 15). Vaikka pihapiiristä luonnonsuojelualueen puolelle levinneet lajit rajoittuvat luonnonsuojelualueen niihin osiin, joita tässä käyttö- ja hoitosuunnitelmassa esitetään hoidettavaksi kulttuurivaikutteisina alueina, on pihapiirien karkulaiset kuitenkin syytä poistaa luonnonsuojelualueelta. Näin estetään pihapiirin lajien leviäminen kauemmaksi luonnonsuojelualueella ja turvataan alkuperäisen lehtokasvillisuuden elinolosuhteet.

Kuva 14. Aarimaan vieressä olevalla vanhalla pellolla kasvaa erityisesti rannan tuntumassa puutarhoista levinnyttä tatarta.

Kuva 15. Luonnonsuojelualueella aarimaan ja Urpolanjoen välisellä alueella kasvaa runsaasti Urpolan kartanon pihapiiristä levinneitä pensaita. Kuvassa näkyvä punavartinen korallikanukka on levinnyt myös luonnonsuojelualueelle.

Viime vuosina jättipalsami on levinnyt runsaasti taajamissa mutta toistaiseksi lajia ei ole tavattu Urpolan luonnonsuojelualueelta lukuun ottamatta pientä esiintymää myllyn eteläpuolella. Runsaista jättipalsamiesiintymiä on havaittu Urpolan ulkoilureittien varrella useammassa eri paikassa ja Pitkäjärven alueella erityisesti Kuumavuorenkadun läheisyydessä. Nämä alueet ovat lähellä Urpolan luonnonsuojelualuetta ja luonnonsuojelualan läheisyydessä tehdyt metsänkäsittelyt kuten myös sellaiset luonnonsuojelualueella tehtävät hoitotoimet, joissa maanpinta rikkoontuu, lisäävät riskiä jättipalsamin leviämislle luonnonsuojelualueelle. Toistaiseksi luonnonsuojelualan ja ulkoilureittien välissä oleva tiheä kuusikko on toiminut hyvänä esteenä jättipalsamin leviämislle (Kuva 17). Kuusikkoon kohdistuvien hakkuiden ja muiden metsänkäsittelytoimien yhteydessä on syytä arvioida toimien vaikutusta jättipalsamin leviämislriskille luonnonsuojelualan puolelle. Jättipalsami ei juurikaan kolonisoidu olemassa olevan tiheän kasvillisuuden sekaan vaan vaatii menestyäkseen hakkuuaukean tai muun alueen, jolla maanpinta on rikkonainen eikä yhtenäistä kasvipeitettä ole. Tällainen tilanne muodostuu siinä vaiheessa, kun Urpolanlammen ja Pitkäjärven väliseltä luonnonsuojelualan osuudelta poistetaan lehtomaista kasvillisuutta varjostavia kuusia. Luonnonsuojelualan ja Urpolan ulkoilureittien välissä oleva kuusikko tulisikin säilyttää mahdollisimman yhtenäisenä, jotta se toimisi leviämislsesteenä jättipalsamille.

Kuva 16. Jättipalsami leviää helposti hakkuuaukioille ja ajourille erityisesti metsänkäsittelyn yhteydessä (Kuva: Susanna Lahdensalo 2015).

Kuva 17. Urpolan luonnonsuojelun alueen ja Urpolan ulkoilureittien välissä oleva kuusikko Urpolanlammen ja Pitkäjärven välisen osuuden etelärannalla.

6.0 Luonnonsuojelualueeseen liittyvät alueet

Luonnonsuojelun alueen välittömässä läheisyydessä olevilla alueilla on vaikutusta luonnonsuojelun alueeseen. Osa tällaisista luonnonsuojelun alueen välittömässä läheisyydessä Is-alueen ulkopuolella olevista alueista muodostaa oman kokonaisuutensa, joista osalle on laadittu erillinen hoitosuunnitelma. Tällaisia alueita ovat aarimaan vieressä oleva vanha pelto,

luonnonsuojelualueen ja Urpolankadun välissä oleva metsikkö, ns. Urpolan niitty ja Urpolan Is-alueen ja ulkoilureittien välissä oleva kuusikko Urpolanlammen ja Pitkäjärven välisen jokiosuuden eteläpuolella. Näitä alueita oikein hoitamalla on mahdollista lisätä alueen luontoarvoja ja luonnon monimuotoisuutta, ja estää vieraslajien leviämistä Is-alueelle. Kohteiden sijainti on kuvattu käyttö- ja hoitosuunnitelman liitteinä 2 ja 3 olevissa kartoissa.

Aarimaan vieressä oleva vanha pelto (kuva 18) sijaitsee aarimaan kaakkoispuolella ja rajautuu lounais- ja luoteispuolella kevyenliikenteen väyliin ja idässä Urpolanjokeen. Tämä nykyisen aarimaan viereinen alue on ollut palstaviljelykäytössä 1980-luvun lopulle saakka, jolloin se jätettiin kesannoksi peruna-ankeroisen takia. Nyt alueella sijaitsee Mikkelin lentoaseman lähestymismajakka aidattuine turva-alueineen. Lähestymissignaalin välittyminen tarvitsee avoimen maaston majakan ympärille ja viime vuosina majakkarakennuksen lähialue on raivattu lentoaseman toimesta. Raivaustähteet on jätetty pellolle. Niitylle laaditun hoitosuunnitelman mukaan pelto pidetään avonaisena ja niitetään kerran vuodessa elokuussa. Niittojätteet kuljetetaan pois alueelta. Pellon rannan puoleisessa päädyssä kasvavat vieraslajit poistetaan. Alueen hoitoluokka muutetaan jatkossa B4 –luokaksi (avoin alue), jolloin se raivattaisiin / niitettäisiin murskaimella 1 krt vuodessa. Ylläpitovastuu on kaupunkiympäristö –yksiköllä.

Kuva 18. Urpolanjokeen rajautuva vanha pelto aarimaan vieressä.

Urpolan niitty kuuluu hoitoluokkaan B2 (käyttöniityt), jotka niitetään kerran kesässä, yleensä elokuussa, ja niittojäte kerätään pois. Lisäksi joillakin niityillä tehdään ns. hoito- ja pesäkeniittoa aiemmin kesällä ja tällä estetään mm. lupiinien ja ohdakkeen leviämistä niityille. Alue säilyy jatkossakin hoitoluokassa B2 ja se niitetään 1 kerran kesässä. Tarvittaessa tehdään poimintaniitto esim. lupiinien poistoon. Ylläpitovastuu on kaupunkiympäristö -yksiköllä.

Luonnonsuojelualueen ja Urpolankadun välissä oleva metsikkö sijoittuu Urpolankadun varressa olevien tonttien ja luonnonsuojelualueen väliin. Puusto on noin 70-vuotiasta sekapuustoa (mänty, kuusi, koivu, kontortamänty, lehtikuusi, pihlaja, raita). Yleisilmeeltään alue on enemmän hoidettu kuin luonnontilainen. Pensaskerrostoa on niukasti. Luonnonsuojelualueen rajan tuntumaan jätetään 10 metrin kaistale, joka säilytetään luonnontilaisena. Aluetta on hoidettu taajamametsien hoitoluokan C1 mukaisesti. Ylläpitovastuu on metsät ja vesialueet -yksiköllä.

Urpolan ls-alueen ja ulkoilureittien välissä olevalla tukkipuukokoisella kuusikolla Urpolanlammen ja Pitkäjärven välisen jokiosuuden eteläpuolella on maisemallista merkitystä luonnonsuojelualueen rajalla kulkevan polun osalta. Kuusikko toimii myös puskurivyöhykkeenä Urpolan ulkoilureittien hoidettujen taajamametsien ja luonnonsuojelualueen välissä ja muodostaa esteen erityisesti jättipalsamin leviämiselle Urpolan ulkoilureittien läheisyydestä luonnonsuojelualueelle. Luonnonsuojelualueen kannalta tavoiteltava tilanne on, että kuusikkoon ei kohdisteta metsänhoitotoimia.

7.0 Hoitosuunnitelman toimeenpano ja vastuut

Käyttö- ja hoitosuunnitelmaan sisältyvien hoitotoimien aikataulut ja vastuut on kuvattu taulukossa 3. Osa toimenpiteistä on jatkuvaluonteisia ja tehdään tarvittaessa kuten polkujen ja kulkuväylien ympäristön turvallisuutta vaarantavien puiden poisto ja kulkuväylien rikkoontuneiden tai huonokuntoisten rakenteiden korjaus. Luonnonsuojelualueen rajan tuntumassa olevien niittyjen hoito on jatkuvaa, millä tarkoitetaan käytännössä niittoa 1-2 kertaa kesässä.

Taulukko 3. Yhteenveto luonnonsuojelualueen hoidon vastuista ja aikataulusta

Alue / kohde	Vastuu kunnostuksesta / hoidosta	Aikataulu
Luonnonsuojelualueella olevat hoidettavat alueet	Mikkelin seudun ympäristöpalvelut / Metsät ja vesialueet –yksikkö	2018-2019
Luonnonsuojelualueen ulkopuolella olevat hoidettavat alueet	Kaupunkiympäristö - yksikkö	Niittyjen osalta hoito jatkuvaa
Polkujen ja muiden kulkuväylien ympäristö	Mikkelin seudun ympäristöpalvelut / Metsät ja vesialueet –yksikkö	2018-2019, tarvittavat hoidot jatkuvasti
Jokuoma	Mikkelin seudun ympäristöpalvelut	2018-2019, roskia ja kariketta patoavien puiden poisto tarvittaessa
Opastaulut ja kyltit	Mikkelin seudun ympäristöpalvelut	2017, tarvittavat kunnostukset jatkuvasti
Muut rakenteet	Ks. taulukko 1	Tarvittaessa

